

Lai veicinātu bezatkrītumu dzīvesveidu Latvijā, izglītotu sabiedrību par to un iesaistītu pārmaiņu radīšanā pašvaldības, Latvijā jau vairākus gadus

tiek īstenota iniciatīva "Tīri. Labi. Pilsēta bez atkrītumiem". Pirmā pilsēta, kas šīs iniciatīvas ietvaros apņemas ieviest bezatkrītumu dzīvesveida pamatprincipus, bija Cēsis. Pašvaldības izvēli atbalstīja

arī cēsnieki, popularizējot bezatkrītumu dzīvesveidu, realizējot projektus, aktīvi iesaistoties vides aizsardzībā un labiekārtošanā.

Šajā pavasarī, lai veicinātu bezatkrītumu dzīvesveida popularizēšanu Cēsīs, iniciatīva "Tīri. Labi. Pilsēta bez atkrītumiem" kopā ar Cēsu novada pašvaldību aicināja pieteikties grantu konkursam, kas dod iespēju piesaistīt līdz 1500 eiro.

Novadā šāds grantu konkurss notiek otro reizi, bet biedrība "Zaļā brīvība" šogad to sludina vēl dažās pašvaldībās. Iniciatīvu organizē ar "The Coca-Cola Foundation" finansiālo atbalstu.

Piešķir vairāk, nekā solīts

Konkursa mērķis - atbalstīt idejas bezatkrītumu principa ieviešanai, lai radītu paliekošas pārmaiņas, kas vērstas uz kopienas iniciatīvu iedzīvināšanu, uzlabojumiem infrastruktūrā, sabiedrības informēšanu un izglītošanu.

Šoreiz iesniegti 13 projekti, no kuriem atbalstīti pieci. Cēsu novada pašvaldības aprites ekonomikas un ilgtspējīgas atkrītumu apsaimniekošanas eksperte Kristīne Āboliņa stāsta: "Sākotnēji "Zaļā brīvība" plānoja par maksimālo summu atbalstīt trīs projektus, bet, redzot pieteikumu kvalitāti, tika atvēlēts vairāk naudas. Salīdzinot ar citām pašvaldībām, Cēsu novadā aktivitāte ir lielāka, arī projektu kvalitāte augstāka, jo te cilvēkiem ir pieredze, jau vairākus gadus darbojoties bezatkrītumu jomā."

Vai aktivitāte liecina, ka zaļais dzīvesveids kļūst arvien populārāks? "Ir būtiska nozīme tam, ka

Zaļās idejas Cēsu novadā gūst atzinību

cilvēki par to runā arvien vairāk," saka K. Āboliņa. "Svarīgi, ka arī pašvaldība iesaistās ar reāliem darbiem. Par to runā masu medijos, un Cēsis Latvijā tiešām ir kā viens no paraugiem. Protams, paši saprotam, kur var labāk, bet, kopumā ņemot, Cēsis šajā jomā tiešām ir tīri labi."

Aprites skapji

Atzinīgi vērtējams tas, ka šogad vairums atbalstīto projektu tiks realizēti ārpus pilsētas. Atbalstīts Līgatnes Pavāru mājas projekts, kurā iecerēts izglītot sabiedrību par kompostēšanu, kā arī aprites skapja izveidošanu, kur iedzīvotāji varēs nest virtuves piederumus, kas pašiem vairs nav vajadzīgi, bet ir joprojām labā stāvoklī, lai tos izmantotu.

Ideja par aprites skapi tiks realizēta arī Cēsīs, Lapsu ielas EKO laukumā, un šo projektu īsteno biedrība "Daibes ilgtspējas centrs". Biedrības pārstāve Baiba Līviņa - Jarohoviča stāsta, ka viens skapis būs Cēsīs, otrs Daibes EKO laukumā. Šajā aprites skapī varēs ievietot vai tajā meklēt traukus, dažādus virtuves piederumus, saimniecības instrumentus: "Tās nav lielgabarīta mantas, nevarēs nest arī drēbes. Gaidīsim virtuves mikserus, vafeļu pannas, saimniecības darbos noderīgas lietas: zāģus, urbju, visu, kas der ikdienā. Obligāta prasība, lai atnestā lieta būtu darba kārtībā un ir atkārtoti izmantojama."

Biedrība finansējumu jau saņēmusi, tūlīt sāksies skapju gata-

vošana, un, tiklīdz būs gatavi, tie nonāks EKO laukumos. B. Līviņa - Jarohoviča atzinīgi vērtē šādus grantu konkursus, kas biedrībām ļauj realizēt ieceres: "Kur citur lai ņemam naudu labo ideju, kas vērstas uz videi draudzīga dzīvesveida popularizēšanu, realizācijai. Biedrības mājvieta ir pie poligona "Daibe", gribam samazināt noglabāto atkrītumu kalnus, nevis redzēt, cik strauji tie aug. Lai arī šis būs neliels devums, bet, jo vairāk tādu nelielo būs, jo kopējais ieguvums būs lielāks. Nevaram gaidīt, kad visu izdarīs valsts vai pašvaldība, ir jādara pašiem, iedvesmojot pārējos!"

Abi projekti par aprites skapiem labi parāda, ka sabiedrība izaugusi tik tālu, ka vairs neesam ārā metēji. Ja redzam, ka lieta vēl kādam var noderēt, esam to gatavi atdot.

"Ārzemēs sen populāri ir garāžu tirdziņi, krāmu tirdziņi, kur cilvēki par simboliskām cenām vai pat par velti gatavi atdot viņiem vairs nevajadzīgo. Tas pamazām ienāk ikdienā, bet tādiem

pasākumiem ir jābūt, tā nebūt nav nabadzīgas sabiedrības pazīme. Tā ir tādas sabiedrības pazīme, kas domā par vides jautājumiem, un tā ir attīstīta, pārtikusī sabiedrība," uzsver K. Āboliņa.

Darboties praktiski, nevis lasīt lekcijas

Vēl grantu konkursā atbalstīts Amatas novada attīstības fonda projekts "Tīri. Labi. Amatā", un tā realizācija ielānāta piecos pagastos, katrā notiks sava aktivitāte. Biedrības pārstāve Rita Bukovska stāsta, ka uzsvars tiks likts uz praktiskajām nodarbībām: "Ģikšos būs nodarbības pie daudzdzīvokļu mājām, kur rādīsim, kā pareizi šķirot atkrītumus, tā parādot, kā varam ietaupīt resursus, tostarp pašu iedzīvotāju

finanšu resursus, mazāk maksājot par atkrītumu izvešanu. Citviet rādīsim, kā atkārtoti var izmantot vairs nederīgu apģērbu, šujot rotaļlietas, tamborējot grīdsegas. Esam sapratuši, ka no praktiskām nodarbībām cilvēki atceras vairāk nekā no kārtējās lekcijas."

Viņa arī uzsver, ka par zaļo dzīvesveidu jārunā visur, ne tikai pilsētās, un tas jādara biedrībām, nevalstiskajām organizācijām, jo tās labi zina vietējo sabiedrību, kā vislabāk to uzrunāt.

Atbalstīts arī biedrības "Nītaureņi" projekts, kurā viņi izgatavos pārvietojamu šķirotu atkrītumu tvertņu komplektu, un, ja notiks kāds pasākums, kur iesaistīta biedrība, viņi tur uzliks šo komplektu. Jo mājās atkrītumus šķirot, bet pasākumos nav šīs iespējas.

Piektais atbalstītais ir Cēsu Pluriversitātes iesniegtais projekts par četriem dažādiem izglītojošiem semināriem kopienas dārzā "Jume", kā arī vietas labiekārtošanai semināru rīkošanai. □

Izglītot bērnus par vidi

Novadā netrūkst skolu, pirmsskolas izglītības iestāžu, pie kurām plīvo ekoskolas karogs. Arī Līvu pirmsskolas izglītības iestādē lielu uzmanību pievērš, lai izglītotu bērnus par vidi ar aktīvu iesaisti. Par iepriekšējā "Tīri. Labi" grantu konkursā saņemto finansējumu pagalmā iekārtoja permakultūras dobes. Projekts iesniegts arī šoreiz, tas netika atbalstīts, bet iestādes vadītāja Antra Gabranova norāda, ka iecere realizēta: "Var jau par zaļajiem karogiem cīnīties, lai iegūtu kādus bonusa punktus, bet mūsu

izglītības iestādē tas jau sen ir kļuvis par dzīvesveidu. Ja varam kaut kā to vairāk virzīt caur atbalstu projektos, tas ir izcili, bet arī bez tā nekas neapstājas.

Mūsu aktivitātes novērtējuši bērnu vecāki, vietējā sabiedrība, jo no tā iegūst visi. Ja mācu bērniem nemest zemē atkrītumus, mācu tos šķirot, tas jādara arī man pašai. Ja sāku to darīt, tas kļūst par ikdienu. Esmu pārliecināta, ka mūsu devums atstās paliekošu iespaidu bērnos, ja viņi sāks no mazotnes turēties pie zaļā dzīvesveida, domāju, nebūs tādu, kas vēlēsies nodarīt pāri dabai!"

Uzņēmēji un bezatkrītumu dzīvesveids

Cēsu uzņēmēji sadarbībā ar novada pašvaldību radījuši orientēšanās karti ar uzdevumiem, kas ir pirmā zero waste jeb bezatkrītumu dzīvesveida maršruta karte Latvijā.

Idejas autore, ilgtspējīga dzīvesveida vēstnese un uzņēmēja Agnese Gaidelone skaidro, ka realizācijas process gan prasījis krietni vairāk, nekā sākotnēji plānots, korekcijas ieviesusi gan pandēmija, gan dažādas saskaņošanas prasības: "Taču galvenais, ka iecere ir realizēta. Ar to gribam izglītot un ieinteresēt sabiedrību par videi draudzīgu dzīvesveidu, aicinot skolēnus un tūristus, ģimenes un uzņēmumus

viesoties maršruta punktus, tādējādi attīstot vietējo uzņēmējdarbību Cēsīs. Nav svarīgi, cik liels ir uzņēmums, kāda ir tā darbības sfēra, jo svarīgi ir mazie soļi, ko ikviens veic ikdienā, lai uzņēmumi un arī pilsēta kopumā kļūtu ilgtspējīgāka un videi draudzīgāka!"

Viņa norāda, ka svarīgi ir pašiem izrādīt iniciatīvu, nevis gaidīt piedāvājumus no pašvaldības: "Kad bija skaidra ideja, gāju nevis ar izstieptu roku - dodiet, man vajag atbalstu -, bet gan ar savu piedāvājumu. Stāstīju par ideju, ka esmu gatava uzrunāt uzņēmējus, aicināt kopā, kārtot visas procedūras, saskaņošanas, lai šo bezatkrītumu dzīvesveida maršrutu izveidotu. Lielākā daļa uzņēmēju, ko uzrunāju, atsaucās aicinājumam, un tagad šis maršruts dzīvo savu dzīvi, pieejams ikvienam."

Maršrutā iespējams iepazīt memoranda "Tīri. Labi" dalībniekus, Cēsu pilsētas uzņēmumus, viņu stāstus par zaļo dzīvesveidu. Maršrutā ir iespēja veikt dažādus uzdevumus, ir jautājumi ar zaļā dzīvesveida, atjautības un uzmanības koncentrēšanas garšu. Lai varētu atpazīt kartē redzamos uzņēmumus, maršruta punkti pilsētvidē marķēti.

Jautāta, cik bieži cilvēki izmanto šo karti, iziet maršrutu, A. Gaidelone atzīst, ka tas ir nezināms lielums, jo maršruts pieejams 24/7 režīmā, nevienam nav jāpiesakās, to sākot vai beidzot: "Varbūt vairāk zina tūrisma informācijas centrā, jo realizētā ideja tika nodota viņiem, lai viņi par šo iespēju informētu. Informācija par maršrutu un tā karte pieejama arī sadarbības partneru mājaslapās un vietējo tūrisma informācijas centru mā-

jaslapās."

Runājot par sabiedrības iesaisti bezatkrītumu dzīvesveida popularizēšanā, viņa norāda, ka viss atkarīgs no katra paša. Var sēdēt un gaidīt, kad kāds nāks, bet var iet, stāstīt par sevi, iesaistīties pasākumos, rakstīt projektus.

"Virzību nosaka tas, kādi cilvēki ir konkrētajā biedrībā, organizācijā," saka Agnese. "Biedrībā "Zero waste Latvija" mēs regulāri tiekamies dažādās grupās, gatavojam projektu pieteikumus, skatāmies, kur kādi granti, citas iespējas piesaistīt finansējumu, kur varam pastāstīt par sevi, mūsu ideju. Piedalījāmies grantu konkursā "Tīri. Labi", šoreiz palikām aiz svītras, bet tas nenozīmē, ka ieceri liksim malā. Tas tieši rada papildu vēlmi to realizēt, jo zinām, ka tā ir noderīga. Ja ideja

jau uzlikta uz papīra, tā ir pirmā uzvara, jo ir noformulēts, kam to vajag, kāpēc, cik būs ieguvēju. Nekad nedrīkst nolaist rokas, ir jāturpina, jo kopā esam spēks!" □

Lappusi sagatavojis JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

MAF Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".